

Lesní společenstva dnešní Prahy

ZDENKA NEUHÄUSLOVÁ

Vegetace Prahy utrpěla v posledním století vlivem nejrůznějších lidských zásahů značné škody. Přesto však nalézáme ještě dnes na území našeho hlavního města zbytky lesních porostů s přirozenou druhovou skladbou. Většina z nich zůstala zachována především v chráněných nebo k ochraně navržených územích, kde kontrolovaný režim obhospodařování umožňuje jejich další existenci ve změněných podmínkách velkoměsta. V přirozeném složení jsou zde zastoupena téměř všechna lesní společenstva nížinného a pahorkatinného stupně ČSR: mokřadní olšiny, lužní a suťové lesy, mezofilní, subxerofilní, xerofilní a acidofilní doubravy a na jediné lokalitě též acidofilní bučiny. Co je příčinou takové pestrosti lesů na území Prahy? Je to především velmi členitý povrch, často se měnící geologický substrát a jemu odpovídající půdní poměry. Lesy zde nejsou rozšířeny rovnoměrně po celé ploše. Zůstaly zachovány především v místech nevhodných pro zemědělství. Proto je nalézáme hlavně na svazích s mělkou půdou, v obtížněji přístupných údolích nebo na chudých půdách vrcholových plošin. Pražští sadovníci a lesníci si brzy uvědomili, že zachování přirozených listnatých porostů je mnohem levnější než zavádění a udržování kultur stanovištně cizích dřevin (proto také v druhovém složení pražských parků se výrazně uplatňují dřeviny našich přirozených lesů). Přirozené lesní porosty mají velmi pozitivní vliv na naše životní prostředí, příznivě ovlivňují vodní režim krajiny a přispívají mj. i ke zvýšení její estetiky.

Stručná charakteristika lesních společenstev dnešní Prahy

1. **Společenstva mokřadních olšin** (svaz *Alnion glutinosae* (MALCUIT 1929) MEIJER-DREES 1936) jsou vázána na silně humózní až zrašelinělé půdy s hladinou podzemní vody v úrovni půdního povrchu nebo dočasně přeplavované. Vznikají zarůstáním slepých říčních ramen, tůní a bažin se stojatou vodou. Charakter porostů určuje olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), v křovitém patru převládá krušina olšová (*Frangula alnus*). V bylinném patru se výrazně uplatňují zvláště druhy rákosin, místy se vyskytuje karbinec evropský (*Lycopus europaeus*), lílek potměchut (*Solanum dulcamara*), popř. šišák vroubkovaný (*Scutellaria galericulata*). Představují dnes pouze zlomky svého dřívějšího rozšíření, silně ustupující pod tlakem odvodňování a znečištění povrchových vod. Jejich nejlépe zachované zbytky nalézáme v terénních sníženinách severně od

Vinoře, v narušené formě též v lese Vidrholec. Tyto biologicky velmi cenné porosty jsou místy výrazně narušené lidskou činností (mj. též skládkou odpadků). Pro jejich velmi sporadický výskyt na celém území ČSR je velmi nutné zajistit ochranu jejich současných fragmentů na území našeho hlavního města.

2. Společenstva lužních lesů (svaz *Alno-Ulmion* BR.-BL. et TX. ex TCHOU 1948 em. MÜLLER et GÖRS 1958) jsou vázána na pravidelně nebo občas přepлавovaná potoční a říční aluvia. Jejich nejčastějšími dřevinami jsou olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a dub letní (*Quercus robur*).

Střemchová jasenina (*Pruno-Fraxinetum* OBERD. 1953) je typickým lužním společenstvem širokých niv ve stupni pahorkatin. Stromové a křovité patro tvoří dominantní jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) s příměsí střemchy hroznovité (*Prunus padus*), ve vlhčích polohách s výrazným podílem olše lepkavé (*Alnus glutinosa*). Z keřů bývá častý též brslen evropský (*Euonymus europaea*), meruzalka srstka (*Ribes uva-crispa*), meruzalka červená (*R. rubrum*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Bylinné patro je druhově velmi pestré zvláště v časném jarním období, kdy zde kvetou husté porosty dymnivek (*Corydalis cava*), orseje (*Ranunculus ficaria*), sasanek (*Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*), dále pižmovka mošusová (*Adoxa moschatellina*), pomněnka řídkokvětá (*Myosotis sparsiflora*) aj. Z chráněných druhů se zde vyskytuje kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*). Střemchová jasenina tvoří místy na území Prahy velmi pěkné porosty, využívané většinou jako bažantnice (např. v Uhříněvsi, v oboře u Satalic, u Vinoře, Dolních Počernic, v CHPV Meandr Botiče či v Cholupické bažantnici). Často zde nalézáme staré duby, hostící některé chráněné druhy živočichů (např. roháče). V odlesněných širokých potočních nivách poskytují tyto porosty ochranu zvěři a jsou důležitými centry pro uchování mizejících druhů flóry a fauny.

Je třeba připomenout, že také porosty některých zanedbaných pražských parků v širokých potočních nivách se po zastavení pravidelné lidské péče vracejí k typickým porostům střemchových jasenin (např. v nivě Botiče u Záběhlického zámku).

Ptačincová olšina (*Stellario-Alnetum glutinosae* LOHMEYER 1957) představuje pravidelně nebo občas zaplavovaný olšovo-jasanový luh, vázaný na úzké lemy v hluboce zaříznutých potočních údolích pahorkatin. V křovitém patru bývá nejčastěji bez černý (*Sambucus nigra*), řidčeji javor klen (*Acer pseudoplatanus*) nebo líska obecná (*Corylus avellana*). Častými druhy bylinného patra jsou bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), ptačince (*Stellaria nemorum*, *S. holostea*), čistec lesní (*Stachys sylvatica*) aj. Z řídkých druhů se zde objevuje mokřýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*), česnek medvědí (*Allium ursinum*), jarmanka větší (*Astrantia major*) a podbílek šupinatý (*Lathraea squamaria*). Zajímavý je též výskyt česneku podivného (*Allium paradoxum*) v údolí Šáreckého potoka. Porosty ptačincových olšin nalézáme v mnohých chráněných územích Prahy, např. v Kunratickém lese, Divoké Šárce, Modřanské rokli, fragmenty v Tichém údolí, velmi pěkné porosty s česnekem medvědí jsou v Břežanském dolu. V současné době je v nich místy (zvl. v rekreačních areálech) patrné výraznější narušení, způsobené sešlapáváním půdy, odkládáním odpadků aj. Protože ochrana ptačincových olšin není dosud zákonem zabezpečena v žádném chráněném objektu

104. Černýšová dubohabřina (*Melampyro - Carpinetum*) v Chuchelském háji

ČSR, je zachování těchto porostů na území Prahy a jejich rozšiřování na zemědělsky nevyužívané nezalesněné plochy nanejvýš žádoucí.

V minulosti byla typickým lužním společenstvem široké nivy Vltavy jilmová doubrava (*Ficario-Ulmetum campestris* KNAPP ex MEDW.-KORNAŠ 1952). Toto společenstvo se na území Prahy v současné době již nikde nevyskytuje a nalézáme je nejblíže ve Veltruském parku. Jeho polohy ve vnitřní části Prahy byly využity pro zástavbu nebo zakládání parků, v okrajové zóně slouží rekreačním a sportovním účelům (hřiště, koupaliště, dostihová dráha aj.).

3. Společenstva mezofilních doubrav (svaz *Carpinion betuli* ISSLER 1931 em. MAYER 1937) jsou zastoupena na území hl. města Prahy habrovými a lipovými doubravami. Osídlují středně vlhké až vysychavé hnědozemní půdy s různou zásobou živin, řidčeji hnědé rendziny.

105. Hrachor černý (*Lathyrus niger*) v podrostu černýšové dubohabřiny v Chuchelském háji

Černýšová dubohabřina (*Melampyro nemorosi-Carpinetum* PASSARGE 1957) představuje smíšený dubohabrový háj s převládajícími duby (*Quercus petraea*, *Q. robur*), habrem (*Carpinus betulus*) a lípou srdčitou (*Tilia cordata*). V bylinném patru převládají hájové byliny jako svízel lesní (*Galium sylvaticum*), ptačinec velkokvětý (*Stellaria holostea*), jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), jsou zde i některé chráněné druhy, např. prvosenska jarní (*Primula veris*) a lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*). Typická dubohabřina (*Melampyro-Carpinetum typicum*) osídluje sprašové plošiny i živinami bohaté svěží hnědozemě svahových poloh, prvosenková dubohabřina (*M.-C. primuletosum veris*) je typická pro mělké rendzinové půdy jižních svahů, biková dubohabřina (*M.-C. luzuletosum*) pro chudší hnědozemě, většinou na prudších svazích. Rozsáhlejší porosty černýšových dubohabřin nalézáme zejména v členitém reliéfu na levém břehu Vltavy (např. v Prokopském údolí, v okolí Radotína).

Lipová doubrava (*Tilio-Betuletum* PASSARGE 1957)¹ je typickým hájovým společenstvem na terasových písčích a sprašových hlínách v plochem reliéfu na pravém břehu Vltavy. Ve stromovém patru převládá dub zimní (*Quercus petraea*), řidčeji dub letní (*Quercus robur*), častá je též lípa srdčitá (*Tilia cordata*). Bylinné patro má slabě acidofilní charakter, převládají v něm především trávy a ostřice (lipnice úzkolistá – *Poa angustifolia*, l. hajní – *P. nemoralis*, medyněk měkký – *Holcus mollis*, ostřice kulonosná – *Carex pilulifera*, o. stinná – *C. umbrosa*). Toto společenstvo zaujímá větší plochy např. v Milíčovském lese a v rovinatých vrcholových polohách Kunratického lesa. Slouží mj. též k ochraně fauny v zemědělsky silně využívané krajině.

4. Společenstva suťových lesů nižších poloh (svaz *Tilio-Acerion* KLIKA 1955) jsou vázána na mělké půdy prudkých svahů ve stupni dubohabřin. Jejich typickými dřevinami jsou javory (*Acer pseudoplatanus*, *A. platanoides*), lípy (*Tilia cordata*, *T. platyphyllos*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a habr obecný (*Carpinus betulus*).

Na území Prahy jsou zastoupena javorovou habřinou (*Aceri-Carpinetum* KLIKA 1941), rostoucí na mělkých rankerových nebo rendzinových půdách. Ve stromovém a křovitém patru převládají výše uvedené dřeviny suťových lesů. Charakter bylinného patra určují vlhkomilné a nitrofilní druhy, jako bršlice kozí noha (*Aegopodium podagraria*), kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), česnáček lékařský (*Alliaria petiolata*), hluchavka skvrnitá (*Lamium maculatum*), kakost smrdutý (*Geranium robertianum*), zvonek řepkovitý (*Campanula rapunculoides*) aj. Její fragmenty

106. Javorová habřina (*Aceri-Carpinetum*) v Chuchelském háji

107. Oměj vlčí mord (*Aconitum vulparia*) typický druh podrostu v javorové habřině v Radotínském údolí

nalezneme v Kunratickém lese a v Prokopském údolí. Přispívá ke zpevnění svahů a k jejich ochraně proti erozi.

Do skupiny suťových lesů patří také udatnové javořiny (*Arunco-Aceretum* MOOR 1952), vázané na erozí narušené báze svahů v hluboce zaříznutých potočních údolích. Dominantou stromového patra je javor klen (*Acer pseudoplatanus*), přimíšen bývá jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*),

javor mléč (*Acer platanoides*), popř. jilm horský (*Ulmus glabra*). Z bylin převládá udatna lesní (*Aruncus dioicus*), k níž se druží prvky hygrofilních a mezofilních listnatých lesů, jako bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), hluchavka žlutá (*Lamiastrum galeobdolon*), starček Fuchsův (*Senecio fuchsii*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*) aj. Fragmenty tohoto společenstva nalézáme v Břežanském dole a v údolí Rokytky u Nedvězí.

5. Společenstva acidofilních bučin (svaz *Luzulo-Fagion* LOHM. et TX. in TX. 1954) zahrnují druhově chudé porosty silikátových substrátů, rozšířené převážně v podhorském stupni. Na území hl. města Prahy jsou zastoupena jediným porostem bikové bučiny (*Luzulo-Fagetum* MEUSEL 1937), zjištěným na stinném údolním svahu v oboře Hvězda na mělké oligotrofní hnědozemí. Tvoří jej dominantní buk lesní (*Fagus sylvatica*) ve stromovém patru a slabě zapojené bylinné patro s převahou druhů kyselých půd (bika hajní – *Luzula luzuloides*, metlička křivolaká – *Avenella flexuosa*, pstroček dvoulistý – *Maianthemum bifolium*, rozrazil lékařský – *Veronica officinalis*, třtina rákosovitá – *Calamagrostis arundinacea* aj.) a se silným zmlazením buku.

6. Společenstva xerofilních a subxerofilních doubrav (svaz *Quercion pubescenti-petraeae* BR.-BL. 1931) jsou tvořena dominantním dubem zimním (*Quercus petraea*), řidčeji dubem pýřitým (*Q. pubescens*). Osidlují výhřevné polohy, zvl. slunné svahy a vysychavé půdy náhorních plošin.

Šipáková doubrava (*Lathyro versicoloris-Quercetum pubescentis* KLIKA 1928 em. JAKUCS 1960) zahrnuje řídké porosty dubů (*Quercus pubescens*, *Q. petraea*), porůstající mělké výsušné rendziny bázičských substrátů. Nalezneme zde též teplomilné druhy jeřábů (muk – *Sorbus aria*, břek – *S. torminalis*). V hustém křovitém patru je nápadný častý výskyt dřínu (*Cornus mas*), hlohu jednosemenného (*Crataegus monogyna*), javoru babyky (*Acer campestre*), ptačího zobu (*Ligustrum vulgare*) aj. V bylinném patru převládají xerofilní a subxerofilní lesní druhy a druhy skalních stepí: hrachor panonský různobarevný (*Lathyrus pannonicus* subsp. *collinus*), černýš hřebenatý (*Melampyrum cristatum*), ožanka kalamandra (*Teucrium chamaedrys*), prorostlík srpovitý (*Bupleurum falcatum*), třemdava bílá (*Dictamnus albus*), kostřava žlábkovitá (*Festuca rupicola*), ostrice nízká (*Carex humilis*) aj. Toto společenstvo, tvořené mnohými vzácnými a chráněnými druhy, bývá zpravidla středem zájmu ochranářů. Na území hl. města Prahy zasahuje ve výbězcích Českého krasu – v Prokopském údolí a v okolí Radotína. Má velký význam půdoochranný (ochrana svahů proti erozi) i estetický.

Kamejková doubrava (*Lithospermo-Quercetum* BR.-BL. 1932) je tvořena porosty dubu zimního (*Quercus petraea*) se slabou příměsí jeřábu břeku (*Sorbus torminalis*). Osidluje mírně vysychavé hnědozemní rendziny na slunných svazích. Z keřů zde často nalezneme ptačí zob (*Ligustrum vulgare*), dřín (*Cornus mas*) a javor babyku (*Acer campestre*). V bylinném patru převládá kamejka modronachová (*Lithospermum purpureo-caeruleum*). Časté jsou též violka srstnatá (*Viola hirta*), kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*), hrachor černý (*Lathyrus niger*). Proti šipákové doubravě je zde nápadný častý výskyt druhů dubohabřin a nitrofilních prvků suťových lesů. Toto společenstvo bylo zjištěno v okolí Radotína (Klapice).

Mochnová doubrava (*Potentillo-Quercetum* LIBBERT 1933) je teplomilným společenstvem tvořeným dubem zimním (*Quercus petraea*) se slabou příměsí jeřábu břeku (*Sorbus torminalis*), popř. mezofilních hájových dřevin. Roste na střídavě suchých těžších půdách rovin nebo mírných svahů. Typickými druhy bylinného patra jsou mochna bílá (*Potentilla alba*), srpice barvířská (*Serratula tinctoria*), bukvice lékařská (*Betonica officinalis*). Častou dominantou bývá lipnice hajní (*Poa nemoralis*). V porostech nalezneme také četné druhy habrových a acidofilních doubrav. Zbytky mochnových doubrav zůstaly zachovány na vrcholových plošinách na obvodu Prokopského a Radotínského údolí.

Tolitová doubrava (*Cynancho-Quercetum* PASSARGE 1957) zahrnuje špatně rostoucí porosty dubu zimního (*Quercus petraea*) se slabou příměsí jeřábu břeku (*Sorbus torminalis*). Porůstá výsušné mělké rankerové půdy, vznikající větráním silikátových hornin (zpravidla břidlic) na příkrých slunných svazích. V bylinném patře se výrazně uplatňují trávy, na mírně vlhčích stanovištích lipnice hajní (*Poa nemoralis*), na sušších kostřava ovčí (*Festuca ovina*), z bylin především tolita lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*), prvky dubohabřin a acidofilních doubrav.

108. Kamejková doubrava (*Lithospermo-Quercetum*) na Klapici u Radotína

109. Tolitová doubrava (*Cynancho-Quercetum*) na svazích Břežanského údolí

Tvoří rozsáhlé porosty zvláště v jižní části Prahy v údolí Vltavy (komplex Točné) a Berounky (u Radotína), v Kunratickém lese, Břežanském dole aj. Význam těchto porostů spočívá vzhledem k jejich extrémním stanovištím především v ochraně svahů proti erozi. V minulosti byly polohy tolitových doubrav často využívány k zakládání vinic (např. v Troji).

7. Společenstva acidofilních doubrav (svaz *Genisto germanicae-Quercion* NEUHÄUSL et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1967) – do této jednotky řadíme druhově chudé porosty bikových, březových a vřesových doubrav, vyskytujících se na živinami chudých hnědozemích až rankerech.

Na území Prahy je nejčastějším společenstvem biková doubrava (*Luzulo albidae-Quercetum* (HILITZER 1932) PASSARGE 1953 em. NEUHÄSL et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1967). Roste na čerstvých až sušších oligotrofních hnědozemích, vznikajících větráním silikátových substrátů. Dominantou stromového patra je dub zimní (*Quercus petraea*), místy je preferován též dub letní (*Q. robur*). Častou příměs tvoří bříza bělokora (*Betula pendula*), popř. jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*). Bylinné patro tvoří acidofilní druhy. Převládá v něm bika hajní (*Luzula luzuloides*), borůvka (*Vaccinium myrtillus*), metlička křivolaká (*Avenella flexuosa*) nebo kostřava ovčí (*Festuca ovina*). V mechovém patru nalezneme nejčastěji ploník ztenčený (*Polytrichum formosum*), dvouhrotec chvostnatý (*Dicranum scoparium*) a travník Schreberův (*Pleurozium schreberi*). Rozsáhlejší po-

rosty jsou v Kunratickém lese, v okolí Točné, v lese Vidrholec u Klánovic aj. Jsou využívány především jako rekreační objekty.

Bezkolencová březová doubrava (*Molinio arundinaceae-Quercetum* NEUHÄUSL et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1967) je společenstvem dubu letního (*Quercus robur*) a bříz (*Betula pendula*, *B. pubescens*). Roste na střídavě vlhkých pseudoglejových půdách v mírných sníženinách terénu. Typickým prvkem křovitého patra je krušina olšová (*Frangula alnus*), bylinného patra dominantní bezkolenec rákosovitý (*Molinia arundinacea*). Častá bývá též vršina obyčejná (*Lysimachia vulgaris*). K nim se druží s nižší pokryvností druhy bikových doubrav. V mechovém patru se kromě častých ploníků (*Polytrichum formosum*, *P. commune*) místy objevují rašeliníky (zvl. *Sphagnum squarrosum*). Toto společenstvo se vyskytuje v lese Vidrholec u Úval, výskyt v Kunratickém lese je fragmentární. Zmíněné porosty plní především funkci lesů rekreačních.

Vřesová doubrava (*Calluno-Quercetum* SCHLÜTER 1959) tvoří slabě zapojené zakrslé porosty na příkrých svazích. Ve stromovém patru převládá dub zimní (*Quercus petraea*), k němu bývá přimíšena bříza bělokorá (*Betula pendula*), popř. jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*). Společenstvo

110. Acidofilní biková doubrava (*Luzulo-Quercetum*) v Klánovickém lese na vystupujících pískovcích

111. Bezkolencové březové doubravy (*Molinio-Quercetum*) v Klánovickém lese

roste na vysychavých, silně skeletovitých chudých půdách, vznikajících větráním velmi silně kyselých substrátů, zvl. bulizníků. Bylinné patro je druhově chudé, tvoří je acidofilní prvky jako vřes obecný (*Calluna vulgaris*), bika hajní (*Luzula luzuloides*), borůvka (*Vaccinium myrtillus*) aj. V typické formě je toto společenstvo vyvinuto v údolí Šáreckého potoka.

8. Lesní kultury jsou porosty stanovištně cizích jehličnanů nebo listnáčů, založených a udržovaných činností člověka. Na území Prahy jsou to např. porosty akátové (Bohdalec, Břežanský důl, okolí Modřan aj.), smrkové (Kunratický les, Dražanská rokle, Vidrholec aj.), borové, tvořené borovicí sosnou, vejmutovkou nebo b. černou (Kunratický les, Hostivařský areál, okrajové zóny Radotínského a Prokopského údolí aj.), či porosty dubu červeného (Hostivařský areál). Cílem zavádění těchto dřevin je zvýšení produkce dřeva a jeho ekonomické hodnoty. Rozsáhlé monokultury těchto dřevin na nevhodných stanovištích urychlují degradaci půdy, vedou k ochuzení druhového složení porostů a působí jako rušivý prvek v krajině.

Velká rozmanitost stanovištních podmínek, zvl. členitost terénu a různost geologických a půdních poměrů, podminila vznik pestré škály přirozených lesních společenstev na území našeho hlavního města. V současnosti zde nalézáme zbytky mokřadních olšin (*Alnion glutinosae*), lužní lesy (*Alno-Ulmion*), mezofilní doubravy (*Carpinion betuli*), subxerofilní, xerofilní a acidofilní doubravy (*Quercion pubescenti-petraeae*, *Genisto germ.-Quercion*), suťové lesy (*Tilio-Acerion*) i acidofilní bučiny (*Luzulo-Fagion*). Místy jsou vysázeny též kultury akátu, borovic, smrku, popř. dubu červeného. Tyto kultury vedou k rozkladu původní biocenózy, postupně k půdní degradaci a druhovému ochuzení podrostu. Přirozené lesy mají naopak v krajině velký význam. Optimálně plní funkci půdoochrannou, vodohospodářskou, rekreační, zdravotní i estetickou, poskytují ochranu mizejícím druhů flóry a fauny aj. Vzhledem k jejich funkcím a biologické hodnotě v krajině je třeba zajistit reprezentativní podíl přirozených lesů jako trvalé složky vegetace našeho hlavního města.

LITERATURA

- DOMIN K. (1928): The plant associations of the valley of Radotín. – *Freslia*, Praha, 7: 3–68.
- JAROŠ V. (1967): Fytocenologický příspěvek o lese „Obora“ nedaleko Uhřetěvsi. – *Zpr. Čs. Bot. Společ.*, Praha, 2: 232–238.
- JAROŠ V. (1977): Rostlinná společenstva rekreačního území „V mejtě“ u Nedvězí ve středních Čechách. – *Preslia*, Praha, 49: 53–65.
- KLIKA J. (1949): Rostlinně sociologické poznámky z chráněné oblasti šárecké. – In: Šárka, p. 77–82, Praha.
- KUBÍKOVÁ J. (1977): The vegetation of Prokop Valley nature reserve in Prague. – *Fol. Geobot. Phytotax.*, Praha, 12: 167–199.
- MORAVEC J. et al. (1980): Mapa rekonstruované přirozené vegetace území hlavního města Prahy 1:25 000. – Ms., depon.: Bot. Úst. ČSAV Průhonice.
- MORAVEC J. et al. (1982): Die Assoziationen mesophiler und hygrophiler Laubwälder in der Tschechischen Sozialistischen Republik. – *Vegetace ČSSR*, Praha, ser. A 12: 1–278.
- NEUHÄUSL R. et NEUHÄUSLOVÁ Z. (1966): Geobotanická charakteristika lesa Vidrholec u Prahy. – *Preslia*, Praha, 38: 285–307.
- NEUHÄUSL R. et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1967): Syntaxonomische Revision der azidophilen Eichen- und Eichenmischwälder im westlichen Teile der Tschechoslowakei. – *Fol. Geobot. Phytotax.*, Praha, 2: 1–41.
- NEUHÄUSL R. et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1968): Mesophile und subxerophile Waldgesellschaften Mittelböhmens. – *Fol. Geobot. Phytotax.*, Praha, 3: 225–273.
- NEUHÄUSL R. et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1971): Přirozená rostlinná společenstva Kunratického lesa. – *Zpr. Čs. Bot. Společ.*, Praha, 6: 13–27.
- NEUHÄUSL R. et NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1977): Cynancho-Quercetum Passarge 1957 in den Tschechischen Ländern. – *Stud. Phytol.*, Pécs, 1977: 89–93.
- NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1972): Beitrag zur Kenntnis des Stellario-Alnetum glutinosae (Mikyška 1944) Lohmeyer 1957 in der Tschechischen Sozialistischen Republik (ČSR). – *Fol. Geobot. Phytotax.*, Praha, 7: 269–284.
- NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1979): Beitrag zur Kenntnis des Pruno-Fraxinetum in der Tschechischen Sozialistischen Republik. – *Fol. Geobot. Phytotax.*, Praha, 14: 145–166.

Pro úsporu místa jsou latinská jména rostlin uváděna bez autorských zkratk a nomenklatura je upravena podle následující příručky:

EHRENDORFER F. (1973): Liste der Gefäßpflanzen Mitteleuropas. – Stuttgart.

Česká jména rostlin jsou upravena podle

DOSTÁL J. (1958): Klíč k úplné květeně ČSR. – NČSAV, Praha.

Výběr fotografií a texty k nim provedla redakce sborníku.

POZNÁMKA:

- 1 – Toto nevhodné latinské jméno, nevystihující charakter společenstva, je použito z nomenklatorických důvodů.

ЗДЕНКА НЕЙХЕЙСЛОВА

Лесные сообщества Праги

Большое разнообразие условий среды, особенно расчлененность рельефа и различные геологические и почвенные условия, обусловили возникновение многочисленных коренных лесных сообществ на территории чехословацкой столицы. Здесь находятся фрагменты болотистых ольшаников (*Alnion glutinosae*), пойменные леса (*Alno-Ulmion*), мезофитные грабовые и липовые дубравы (*Carpinion betuli*), субксерофитные, ксерофитные и кислые дубравы (*Quercion pubescenti-petraeae*, *Genisto germ.-Quercion*), леса крутых склонов (*Tilio-Acerion*) и кислые буковые леса (*Luzulo-Fagion*). Местами высажены лесные культуры с белой акацией, пихтой, различными видами сосны или с американским дубом красивым. Эти культуры ведут к распаду естественного биоценоза, к постепенной деградации почвы и к видовому обеднению травянистого яруса. Коренные лесные сообщества играют, наоборот, важную роль в ландшафте. Они сочетают в себе ряд функций: охрану почвы, водных ресурсов, функцию убежища для исчезающих видов флоры и фауны, служат отдыху и охране здоровья населения и, кроме того, имеют большое эстетическое значение. Из этого вытекает необходимость обеспечить постоянное участие коренных лесов как важной составной части в растительности Праги.

ТЕКСТЫ К ИЗОБРАЖЕНИЯМ

104. Дубо-грабовый участок (*Melampyro-Carpinetum*) в Хухельском лесу
105. *Lathyrus niger* в дубо-грабовом участке Хухельского леса
106. Клено-грабовый участок (*Aceri-Carpinetum*) в Хухельском лесу
107. *Aconitum lycoctonum* — типичный вид травянистого яруса клено-грабового леса в Радотинской долине
108. Воробейниковая дубрава (*Lithospermo-Quercetum*) в Клапице близ Радотина
109. Дубрава (*Cynancho-Quercetum*) на склонах Бржежанской долины
110. Ацидофильная дубрава (*Luzulo-Quercetum*) в Клановицком лесу на выступающих песчаниках
111. Березовые дубравы (*Molinio-Quercetum*) в Клановицком лесу

ZDENKA NEUHÄUSLOVÁ

Heutige naturnahe Waldvegetation auf dem Gebiet der Hauptstadt Prag

Eine grosse Mannigfaltigkeit von Standortsbedingungen, bes. die Vielfalt von Reliefformen, geologischen Unterlagen und Bodenverhältnissen, verursachte die Entwicklung vieler naturnahen Waldgesellschaften auf dem Gebiet unserer Hauptstadt. Bis heute blieben Reste von Erlenbrüchen (*Alnion glutinosae*), Auenwälder (*Alno-Ulmion*), mesophile Eichen-Hainbuchen- und Eichen-Lindenwälder (*Carpinion betuli*), subxerophile, xerophile und azidophile Eichenwälder (*Quercion pubescenti-petraeae*, *Genisto germanicae-Quercion*), Schuttwälder (*Tilio-Acerion*) und ein Fragment von azidophilen Buchenwäldern (*Luzulo-Fagion*) erhalten. Stellenweise findet man auch aufgeforstete Robinien-, Kiefern-, Fichten bzw. Roteichenbestände. Diese standortsfremden Holzarten zerstören die natürliche Biozönose, verursachen eine allmähliche Bodendegradation und wesentliche Artenverarmung der Bestände. Die natürlichen Pflanzengesellschaften zeichnen sich dagegen durch ihre günstige Wirkung auf den Standort aus und übernehmen positive Funktionen in der Landschaft (Bodenschutz, Wasserretention, ästhetische Wirkung, günstige Erholungsbedingungen, biogenetische Reserven usw.). Mit Rücksicht auf diese Funktionen und den biologischen Wert in der Landschaft muss auf dem Gebiet unserer Hauptstadt dauernd ein repräsentativer Anteil von natürlichen Waldbeständen erhalten bleiben.

ERLÄUTERUNGEN ZU DEN ABBILDUNGEN

104. Eichen-Hainbuchenwald (*Melampyro-Carpinetum*) in Chuchle
105. Schwarze Patterbse (*Lathyrus niger*) in der Krautschicht des Eichen-Hainbuchenwaldes in Chuchle
106. Hangschuttwald (*Aceri-Carpinetum*) in Chuchle
107. Gelber Eisenhut (*Aconitum vulparia*), eine typische Krautschichtart des Hangschuttwaldes im Radotín-Tal
108. Steinsame-Eichenwald (*Lithospermo-Quercetum*) in Klapice bei Radotín
109. Xerophiler Eichenwald (*Cynancho-Quercetum*) an den Hängen des Břežany-Tales
110. Acidophiler Eichenwald (*Luzulo-Quercetum*) an den hervortretenden Sandsteinen in Klánovice
111. Birken-Eichenwald (*Molinio-Quercetum*) in Klánovice